

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS VALTUUSTOKAUDELTA 2021 - 2025

1 Laajan hyvinvointisuunnitelman 2021-2025 toteutumisen arviointi

2 Kuntalaisten hyvinvointi ja terveys

OSA II KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

3 Hyvinvointikertomuksen 2021-2025 laatijat

4 Hyvinvointikertomuksen 2021-2025 hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

Hyvinvointikertomus valtuustokaudelta 2021-2025

Keskeiset nostot ja onnistumiset

TEAvisari on THL:n työväline, joka kuvaa kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta. Hartolasta vastataan kuntajohdon, perusopetuksen, liikunnan ja kulttuurin TEAvisari-tiedonkeruisiin, jotka toteutetaan teemoittain vaihdellen joka toinen vuosi. TEAvisarissa pisteytys 0-100 p.

TEAvisarin kokonaispisteet ovat pysyneet samana. Kuntajohdon ja perusopetuksen pisteet ovat kasvaneet, ja liikunnan ja kulttuurin laskeneet. TEAvisarin sisältöihin voi käydä tarkemmin tutustumassa osoitteessa www.teavisari.fi.

	Tuorein tieto	Valtuustokauden alussa
Kokonaispisteet	65 (2024)	65 (2021)
Kuntajohto	87 (2023)	80 (2021)
Perusopetus	81 (2023)	76 (2021)
Liikunta	46 (2024)	60 (2022)
Kulttuuri	44 (2023)	55 (2021)

Hyte-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Hyte-kerroin sisältää tulosindikaattoreita ja prosessi-indikaattoreita. Hartolan kunnan hyte-kertoimen pisteet ovat valtuustokauden aikana laskeneet, ja laskua on ollut sekä tulosindikaattoreissa että prosessi-indikaattoreissa.

	2024	2021
Hyte-kerroin, 0-100 p	63	77
Hyte-kerroin, euroa / asukas	19,0	21,7
Tulosindikaattorien keskiarvo	47	53
Prosessi-indikaattorien keskiarvo	80	100

Ammattilaisten osaamista ja taitoja on lisätty valtuustokauden aikana. Erilaista toimintaa on järjestetty ja kuntalaisten suuntaan viestitty eri teemoilla. Monipuolisia tukimuotoja ja apua hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on saatavilla eri ikäryhmille niin paikallisesti kuin esimerkiksi verkon välityksellä - näihin voi tutustua lisää esimerkiksi kunnan kotisivuilla yläotsikon Tukipalveluita alla: <https://hartola.fi/terveys-ja-hyvinvointi/tukipalveluita/>. Varhaista tukea on tarjolla kunnassa mm. varhaisen tuen asiantuntijan ja opiskeluhuoltoryhmän toiminnasta etsivään nuorisotyöhön, nuorten työpajaan ja Ohjaamo-toimintaan. Liikuntaneuvontaa ja työllisyyspalveluja saadaan omasta kotikunnasta, ja erilaisten sote-palvelujen saatavuus on tällä hetkellä pääpiirteittäin hyvällä tasolla. Yhteistyö toimijoiden ja organisaatioiden välillä toimii pääsääntöisesti hyvin.

Kuntalaisten hyvinvoinnin kehittyminen

Mielen hyvinvointi	<p>Lapsilla ja nuorilla yhä mielen hyvinvointiin liittyviä haasteita. Joiltain osin tilanne kehittynyt parempaan suuntaan (esim. kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus), toisaalta esim. mielialaan, nettiriippuvuuksiin ja syömispulmiin liittyviä oireita on monilla. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023)</p> <p>Työikäisillä mielen hyvinvointi näyttää kehittyneen johdonmukaisesti parempaan suuntaan. (Indikaattoritiedot vuoteen 2023)</p>
Osallisuus ja yhteisöllisyys	<p>Osallisuusindikaattorin tulos on parantunut. Yksinäisyyttä kokevien lasten ja nuorten määrä oli vähentynyt, toisaalta nuorilla syrjinnän kokemus ja läheisten ystävien puute oli kuitenkin yleisempää. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023).</p> <p>Aikuisista useampi oli tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa kuin aiemmin, mutta melkein joka viides koki kuitenkin yksinäisyyttä melko usein. (Hyvinvointikyselyt 2021 ja 2024)</p> <p><i>Osallisuus yhteiskunnassa, eriarvoisuus</i></p> <p>Monet lapsiperheiden hyvinvointia ja toimeentuloa kuvaavat indikaattorit ovat kehittyneet suotuisaan suuntaan vuoteen 2023 asti.</p> <p>Nuorilla aikuisilla on aiempaa enemmän lastensuojelun avohoidon asiakkuuksia ja kodin ulkopuolelle sijoituksia. Nuorisotyöttömiä on hieman enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin, ja koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24-vuotiaita nuoria enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin.</p> <p>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita aikuisia oli vähän, ja työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus pienentynyt. Työkyvyttömyyseläkettä saavia kuitenkin yhä hieman enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin, ja työkyvyttömyysindeksi korkeampi. (Indikaattoritiedot vuoteen 2023)</p> <p>Ikäihmisillä osallistumisen kokemukset olivat pysyneet ennallaan, mutta yhteiskunnallisen osallisuuden ja työelämän kokemukset heikentyneet. (Ikäystävällisen kunnan arvioinnit 2018-2025).</p>

Arjen turvallisuus	<p>Oman turvallisuutensa erittäin hyväksi ja Hartolan turvallisuuden erittäin hyväksi kokevien määrä nousnut. Monet turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet huolestuttivat vastaajia hieman vähemmän. (Turvallisuuskyselyt 2019 ja 2022).</p> <p>Tapaturmaindeksi selvästi koko maan tulosta parempi. Ikäihmisillä vähemmän kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja. Ikäihmisistä tehtyjen huoli-ilmoitusten määrä kasvanut (Indikaattoritiedot vuoteen 2023, huoli-ilmoitusten määrä vuoteen 2024)</p> <p>Noin neljäsosa on ollut silloin tällöin huolissaan kotona tapahtuvan tapaturman riskistä, ja noin viidennes omista kyvyistään ja -taidoistaan toimia onnettomuus- tai tapaturmatilanteessa. (Hyvinvointikysely 2024)</p> <p>Fyysistä uhkaa ja kiusaamista kokeneiden lasten osuus vähentynyt, ja nuorten sitä vastoin lisääntynyt. Vanhempien liiallisen alkoholinkäytön aiheuttamaa haittaa kokeneiden nuorten määrä oli vähentynyt. (Kouluterveyskyselyt v. 2019-2023)</p> <p>Sanallista häirintää tai väkivallan uhkaa kokeneiden aikuisten määrä oli pysynyt suunnilleen samana. (Hyvinvointikysely 2024)</p> <p>Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia hieman vähemmän kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin (Indikaattoritiedot vuoteen 2023).</p>
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	<p>Kuntalaisten elintavat ovat kohtalaisella tasolla.</p> <p>Lapsilla nukkumisen määrä oli lisääntynyt, mutta aamupalan syöminen vähentynyt ja harva liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Nuorista melkein puolet liikkuvat suositusten mukaisen määrän, ja suurin osa nukkui arjessa riittävästi. Nuorilla esiintyy kuitenkin kehosuhteen ja syömisen pulmia. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023)</p> <p>Useimmat aikuiset liikkuvat jonkin verran, mutta harva liikuntasuosituksen mukaisen määrän. Moni ei nuku arjessa riittävästi, ja kasviksien, hedelmien ja marjojen syönnin määrässä olisi parannettavaa. Hengästyttävää liikuntaa vähintään viikoittain harrastavien sekä kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäin syövien määrä oli vähentynyt. (Hyvinvointikyselyt 2021 ja 2024)</p>

JOHDANTO

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6§ velvoittaa kunnan seuraamaan kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025 kuvaa kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä valtuustokauden päättyessä. Lisäksi kertomuksessa kuvataan, miten laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2021-2025 kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ovat toteutuneet, ja pyritty avaamaan, millaisia tuloksia ja vaikuttavuutta tehdyllä työllä on saatu aikaan. Valtuustokauden 2021-2025 aikana on ollut myös useita valtuuston hyväksymiä erillissuunnitelmia, jotka raportoidaan ja tuodaan päätöksentekoon laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2025 liitteenä. Valtuustokaudelle 2025-2029 ei valmistella kyseisiä osin lakisääteisiä erillissuunnitelmia, vaan ne sisällytetään laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025-2029.

[Erillissuunnitelmien raportti 2021-2025.pdf](#)

Työllisyyspalvelujen (Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä, 380/2023) ja kotoutumispalvelujen (Laki kotoutumisen edistämisestä, 681/2023) järjestäminen siirtyvät lakimuutosten myötä kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Työllisyyspalvelut järjestää Päijät-Hämeen työllisyysalue, jossa ovat mukana kaikki alueen kunnat lukuun ottamatta Lahtea. Lisäksi Hartolan kunnassa on vuoden 2025 ajan määräaikainen työllisyyskoordinaattori 50 % työajalla. Päijät-Hämeen työllisyyden edistämishjelma 2025-2030 hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 31.3.2025. Päijät-Hämeen työllisyyden edistämishjelma: [Päijät-Hämeen työllisyyden edistämishjelma 2025-2030.pdf](#)

Kotoutumispalveluita hartolalaisille maahanmuuttajille järjestää International House Lahti / Lahden kaupunki, työttömien työnhakijoiden osalta joiltain osin Päijät-Hämeen työllisyysalue, ja sosiaali- ja terveystyöpalvelujen osalta Päijät-Hämeen hyvinvointialue. Yhteistyötä maahanmuutto- ja kotoutumisasioiden osalta on tiivistetty seudullisesti valtuustokauden aikana. Hartolan kotoutumishjelma laadittiin silloisen lainsäädännön mukaisesti syksyllä 2024 ja toimitettiin ELY-keskukselle joulukuussa 2024. Kotoutumishjelmassa kuvataan lakisääteisten ja muiden kotoutumispalvelujen järjestämistä. Hartolan kotoutumishjelma: [Hartolan kotoutumishjelmaa kuvaava asiakirja.pdf](#). Lisäksi kotoutumislain 45§ mukaan kunnan on huomioitava kotoutumisen edistäminen mm. kuntastrategiassa, talousarviossa ja -suunnitelmassa, laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa sekä suunnitelmassa työvoimapalvelujen järjestämiseksi.

OSA I LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS VALTUUSTOKAUDELTA 2021 - 2025

1 Laajan hyvinvointisuunnitelman 2021-2025 toteutumisen arviointi

Mielen hyvinvointi

Tavoitteet	Suunnitellut toimenpiteet	Toimenpiteiden toteutuminen	Tulokset ja vaikuttavuus
<p>Kuntalaisten mielen hyvinvointi lisääntyy ja mielenterveyden haasteet vähentyvät</p> <p>Mielenterveysosaaminen ja -taidot lisääntyvät kuntalaisilla ja ammattilaisilla sekä esimiehillä</p> <p>Kasvu-, opiskelu- ja elinympäristö tukee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa, ja haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuulluiksi ja kohdataksi eri tuen ja avun muodoissa</p>	Koulutukset kuntalaisille ja ammattilaisille	Toteutunut. Koulutuksia mm. Nuoren mielen ensiapu (Mieli ry), varhainen tunnistaminen ja puheeksi otto	<p>Lapsilla ja nuorilla yhä mielen hyvinvointiin liittyviä haasteita. Joiltain osin tilanne kehittynyt parempaan suuntaan (esim. kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus), toisaalta esim. mielialaan, nettiriippuvuuksiin ja syömispulmiin liittyviä oireita on monilla. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023)</p> <p>Työkäisillä mielen hyvinvointi näyttää kehittyneen johdonmukaisesti parempaan suuntaan. (Indikaattoritiedot vuoteen 2023)</p> <p>Ammattilaisten mielenterveysosaamista ja -taitoja on lisätty, ja myös kuntalaisten suuntaan on viestitty. Monipuolisia tukimuotoja ja apua on saatavilla mielenterveyden haasteisiin eri ikäryhmille.</p>
	Ammattilaisten työhyvinvoinnin edistäminen, riittävä esimiesten ja yhteisön tuki sekä mahdollisuus työnohjaukseen	Toteutunut	
	Tietotulvan rajaamiseen sekä oikean tiedon ja disinformaation tunnistamiseen liittyviä taitoja opetellaan koulussa sekä viestitään ja kannustetaan eri yhteyksissä ja tilaisuuksissa	Toteutunut	
	Vahvistetaan lasten ja nuorten sosiaalisen median turvataitoja	Toteutunut, harjoitellaan jo varhaiskasvatuksesta lähtien	
	Lasten ja nuorten kanssa opetellaan systemaattisesti tunne-, tietoisuus- ja vuorovaikutustaitoja varhaiskasvatuksessa ja koulussa	Toteutunut, taitojen harjoittelua lisätty selvästi valtuustokauden aikana	
	Vanhemmuuutta sekä vanhempien jaksamista ja hyvinvointia tuetaan varhaisessa vaiheessa yhdessä arjen tuen palvelujen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön kanssa. Arjen tuen palveluita tarjotaan matalalla kynnyksellä ja niihin ohjataan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yksilö- ja perhetyön lisäksi myös mm. vertaistukiryhmiä ja työntekijöiden jalkautumista kotiväen iltoihin.	Toteutunut hyvin. Ainoastaan vertaistukiryhmiä ei ole ollut. Yksittäisenä tapahtumana kokemuskirjasto, jossa lainattavia kokemusasiantuntijoita ja ammattilaisia eri teemoilla.	
	Yhteistyötä sote-toimijan kanssa ylläpidetään, turvataan riittävät ja helposti saavutettavat mielenterveyspalvelut kunnassa	Toteutunut osittain. Mielenterveyspalveluja aikuisväestölle hyvin saatavilla, mutta etäyhteyksillä toteutettavien palvelujen osuus suuri.	
	Tiivistetään yhteistyötä seurakunnan ja järjestöjen kanssa, lisätään erilaisia yhteistyön muotoja	Toteutunut	
	Perhekuraattoritoiminnan jatkuminen pyritään turvaamaan kunnassa myös sote-uudistuksen jälkeen	Toteutunut. Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaaminen. Työskentelee lasten, nuorten ja perheiden parissa	
	Mielen hyvinvointiin liittyvistä asioista keskustellaan avoimesti kohtaamistyössä ja yhteisöissä, ja mielenterveyden haasteisiin liittyvää stigmaa vähennetään	Toteutunut	
	Läheiset ja läheisten vaikutukset huomioidaan kaikessa kohtaamistyössä	Toteutunut	
	Viestitään ja tietoa jaetaan mielen hyvinvoinnista ja varhaisen tuen palveluista monikanavaisesti	Toteutunut. Tukipalveluita mm. listattu kattavasti kunnan kotisivuille.	
	Eri teemoihin liittyvässä viestinnässä huomioidaan myös positiivisten asioiden ja uutisten esiin nostaminen	Toteutunut osittain, parannettavaa	
Ilmastoahdistuksen yleisyys tiedostetaan ja ilmastoahdistusta lievennetään lisäämällä tietoa sekä opastamalla kestäviin toimintatapoihin ja realistisuuteen	Toteutunut. Ilmasto- ja ympäristöasioista keskustellaan koulussa. Kuntaan laadittu ilmastosuunnitelma vuosille 2025-2029.		
Yhteisöllisyyden merkitys mielen hyvinvoinnille tunnistetaan, ja tarjotaan mielekästä yhteistä tekemistä yhteistyössä kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden	Toteutunut. Esim. Nuokku, Juttutupa, ja tapahtumat. Osa kunnan perustoimintaa, ja esim. Taiku-hanke 1.9.2023-30.4.2024.		

	kanssa	
	Kulttuurin ja taiteen vaikutukset mielenterveyteen ja hyvinvointiin tunnustetaan, ja kunta tarjoaa monipuolista ja eri kohderyhmille sopivaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa	Toteutunut. Osana kunnan perustoimintaa, ja esim. Taiku-hanke 1.9.2023-30.4.2024.
	Liikunnan ja luonnon vaikutukset mielenterveyteen ja hyvinvointiin tunnustetaan, ja kohtaavaa asiakastyötä voidaan tehdä myös esimerkiksi yhdessä ulkoillen	Toteutunut

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tavoitteet	Suunnitellut toimenpiteet	Toimenpiteiden toteutuminen	Tulokset ja vaikuttavuus
Kaikilla asukkailla on mahdollisuus osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä vaikuttamiseen	Kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään eri ikäisille ja eri elämäntilanteessa oleville. Myös eri ikäryhmille yhteisiä tapahtumia.	Toteutunut. Esim. Nuokku, Juttutupa, ja erilaiset tapahtumat.	Monipuolisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on järjestetty valtuustokauden aikana, ja vaikuttamisen tapoja kehitetty.
Kaikki kuntalaiset kokevat olevansa hartolalaisia, ja kukaan ei koe olevansa ulkopuolinen tai yksinäinen	Harrastusmahdollisuuksia kehitetään, ja harrastustoimintaan osallistumista edistetään laajalla yhteistyöllä. Harrastamisen Hartolan mallin toteuttaminen jatkuu.	Toteutunut osittain. Yläkouluikäisten harrastusmahdollisuudet vähäiset.	Osallisuusindikaattorin tulos on parantunut. Yksinäisyyttä kokevien lasten ja nuorten määrä oli vähentynyt, toisaalta nuorilla syrjinnän kokemus ja läheisten ystävien puute oli kuitenkin yleisempää. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023).
	Kulttuurin ja liikunnan mahdollisuudet osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi huomioidaan ja monipuolista toimintaa järjestetään.	Toteutunut. Myös hanketoimintaa liikunnan ja kulttuurin edistämiseksi ja tarjonnassa	Aikuisista useampi oli tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa kuin aiemmin, mutta melkein joka viides koki kuitenkin yksinäisyyttä melko usein. (Hyvinvointikyselyt 2021 ja 2024)
	Tietoa ja tilaisuuksia tarjotaan ajankohtaisista asioista, kohderyhmät tavoitettavalla tavalla. Viestinnän edistämisen ja monipuolistamisen tueksi perustetaan viestintätiimi. Kunnan kotisivuja pyritään edelleen selkiyttämään.	Toteutunut osittain. Viestintätiimi perustettu. Viestintäohjetta ei ole vielä päivitetty	Ikäihmisillä osallistumisen kokemukset olivat pysyneet ennallaan, mutta yhteiskunnallisen osallisuuden ja työelämän kokemukset heikentyneet. (Ikäystävällisen kunnan arvioinnit 2018-2025).
	Lisätään positiivista puhetta kunnassa ja sosiaalisessa mediassa, aktivoidaan asialliseen keskusteluun.	Toteutunut osittain	
	Uusille asukkaalle lähetetään kunnasta kirje ja tervetuloapaketti, kuten pääsylippu Taidesalonki Talvioon. Kuntaan tutustumista tuetaan myös esimerkiksi "kotiseutukierroksella" kylille.	Kirjeitä lähetetty uusille asukkaalle, muuten ei toteutunut	
	Ikäihmisille tarjotaan opastusta digitaatioissa kirjastossa ja Nuorten työpaja Signaalissa, ja kunnanviraston yhteispalvelupisteen tietokoneella voi hoitaa sähköisiä asioita.	Toteutunut	
	Tuetaan asukaslähtöistä, yhteisöllistä toimintaa ja vahvistetaan verkostotyötä mm. 3. sektorin kanssa. Keinoina mm. yhdistysillat ja muut tilaisuudet sekä avustukset.	Toteutunut. Yhdistysillat järjestetään kahdesti vuodessa. Avustushaku kerran vuodessa, uutena kategoriana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustukset.	
	Tehdään yhteistyötä ammattilaisten, kuten sosiaalihuollon työntekijöiden, kanssa heikoimmassa asemassa olevien kuulemisen ja osallistamisen edistämiseksi.	Toteutunut. Sosiaaliohjaajat mukana työryhmissä, kyselyitä toteutettu myös työpajoilla. Ohjaamotoinnista käynnistyi alkuvuonna 2025.	
	Perhekeskustoimintamallia selkiytetään ja sen merkitystä kirkastetaan. Eri ammattiryhmien edustajat tekevät yhteistyötä asiakkaiden asioissa ja tuntevat toistensa palvelut, joihin asiakkaan voi ohjata. Kehitetään lapsiperhepalveluista koottua palvelukarttaa ja hyödynnetään sitä laajasti viestinnässä.	Toteutunut melko hyvin. Lapsiperhepalvelujen opas koottu ja sitä pidetty ajan tasalla, hyödynnetty myös viestinnässä. Alkuvuonna 2025 siirrytty hyödyntämään vain Omaperhe.fi -sivustoa, johon koottu palvelut.	
	Selvitetään kiinnostusta kokemusasiantuntijakoulutukselle ja vertaisohjaajakoulutukselle, mahdollistetaan osallistuminen koulutuksiin mikäli vapaaehtoisia.	Ei toteutunut	
		Toteutunut. Järjestetty mm. kyselyitä,	

	Kunnan palveluiden suunnittelussa/kehittämistyössä hyödynnetään kyselyitä ja kaikille avoimia keskustelutilaisuuksia. Kyselyjen toteuttamisessa huomioidaan kohderyhmät mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi ikäihmisille suunnatuissa kyselyissä mahdollisuus vastata paperilomakkeelle sähköisen lisäksi.	keskustelutilaisuuksia, asukasraati ja osallistuva budjetointi. Mahdollisuuksia vastata paperilomakkeelle on joissain kyselyissä tarjottu.	
	Viranhaltijat jalkautuvat tapaamaan kuntalaisia esim. torille ja kylille.	Toteutunut vuosittain, esim. johtoryhmän jalkautumiset torille, vanhus- ja vammaisneuvoston jalkautumiset kylille	
	Asukkailla tehdään näkyväksi miten annetut palautteet ja kyselyjen vastaukset huomioidaan kunnan toiminnassa ja palveluissa.	Toteutui hyvin valtuustokauden alkuvaiheessa, heikommin sen jälkeen	
	Osallistuvaa budjetointia lisätään ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.	Toteutunut	
	Päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA) tehdään vaikutukseltaan merkittävistä asioista, ja arviointiprosessiin kuuluu olennaisesti kohderyhmien (kuntalaiset, ammattilaiset) kuuleminen.	Valtuustokauden aikana tehty kaksi vaikutusten ennakoarviointia: Kuraattoripalvelujen muutokset hyvinvointilueuudistuksen myötä ja Nuorten työpajatoiminnan järjestäminen	
	Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun.	Toteutunut	
Eriarvoisuutta vähennetään, ja varhaista tukea on tarjolla kaikille sitä tarvitseville	Varmistetaan erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten osallisuus yksilöllisen tuen keinoin.	Toteutunut	Monet lapsiperheiden hyvinvointia ja toimeentuloa kuvaavat indikaattorit ovat kehittyneet suotuisaan suuntaan vuoteen 2023 asti.
	Matalan kynnyksen sote-palvelut ja muut tukipalvelut pyritään turvaamaan. Palvelun saatavuus asiakkaalle oikea-aikaisesti pyritään varmistamaan riittävän tiedon, helppojen ja kaikkien saavutettavilla olevien yhteydenottoväylien sekä ammattilaisten osaamisen ja keskinäisen yhteistyön avulla. Palveluiden järjestämisen turvaamiseksi palveluiden tarvetta perustellaan riittäväällä tiedolla.	Toteutunut osittain	Nuorilla aikuisilla on aiempaa enemmän lastensuojelun avohoidon asiakkuuksia ja kodin ulkopuolelle sijoituksia. Nuorisotyöttömiä on hieman enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin, ja koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24-vuotiaita nuoria enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin.
	Ammattilaisten ja päättäjien asiantuntemusta ja ymmärrystä eriarvoisuutta synnyttävistä ja vähentävistä asioista vahvistetaan mm. viestinnän keinoin.	Toteutunut osittain	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita aikuisia oli vähän, ja työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus pienentynyt. Työkyvyttömyyseläkettä saavia kuitenkin yhä hieman enemmän kuin Päijät-Hämeessä ja koko maassa keskimäärin, ja työkyvyttömyysindeksi korkeampi. (Indikaattoritiedot vuoteen 2023)
	Varmistetaan nuorten jatko-opintojen ja itsenäistymisen sekä elämänhallinnan kannalta tarpeellisten tietojen ja taitojen saavuttaminen moniammatillisella yhteistyöllä sekä luodaan uskoa mielekkääseen tulevaisuuteen.	Toteutunut	Varhaista tukea on tarjolla monipuolisesti eri ikäryhmille, varhaisen tuen asiantuntijan ja opiskeluhoitoyhtymän toiminnasta etsivään nuorisotyöhön, nuorten työpajaan ja Ohjaamo-toimintaan. Aikuisten perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluiden saatavuus ainakin v. 2024 hyvä, joskin paljon myös etäpalveluja. Yhteistyö toimijoiden ja organisaatioiden välillä toimii pääsääntöisesti hyvin.
	Aktiivinen yhteistyö alle 29-vuotiaiden osalta etsivän nuorisotyön, oppilaitosten, sosiaalipalvelujen ja TE-palvelujen kanssa, varhainen ohjaaminen oikeaan palveluun. Ohjausta ja neuvontaa annetaan Nuorten työpaja Signaalissa kaikille nuorille, ei ainoastaan sopimussuhteessa oleville.	Toteutunut. Myös uusi Ohjaamo-palvelu alle 30-vuotiaille käynnistynyt tammikuussa 2025.	
	Nuorille tarjotaan tukea ja mahdollisuuksia kesätöihin, mm. kesätyöpässi.	Toteutunut. Valmisteltu myös kesäyrittäjyysseteliä nuorille kesälle 2025, osallistuvan budjetoinnin esityksen myötä.	
	Työllisyysenhoidon kautta kohdataan ja kontaktoidaan asiakkaita sekä ohjataan syrjäytymisriskissä olevia aktiivisesti ja oikea-aikaisesti palveluiden, kuten TE-palveluiden ja sosiaalipalveluiden piiriin. Myös opiskelemaan kannustetaan mahdollisuuksien mukaan. Tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja yli palvelurajojen.	Toteutunut. Mm. kunnassa oma työllisyyskoordinaattori 50 % työpanoksella. TE-palvelut siirtyneet kunnan järjestämisvastuulle 1.1.2025 alkaen	
	Kunta tarjoaa työkokeilu- ja palkkatukimahdollisuuksia.	Toteutunut vuoden 2024 loppuun asti.	

Arjen turvallisuus

--	--	--	--

Tavoitteet	Suunnitellut toimenpiteet	Toimenpiteiden toteutuminen	Tulokset ja vaikuttavuus
Kuntalaiset kokevat asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvallisiksi	Keskusta-alueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta kehitetään. Teiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapidosta huolehditaan, sekä riittävästä ja sopivasta valaistuksesta. Penkkejä lisätään keskeisille paikoille.	Toteutunut. Keskusta-alueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta kehitetty monin tavoin. Lumo-puisto valmistunut, istutuksia lisätty muuallekin keskusta-alueelle. Tähtitien ja toritien katusuunnitelmat tehty, Tähtitiele jalkakäytävä v. 2025. Penkkejä lisätty.	Oman turvallisuutensa erittäin hyväksi ja Hartolan turvallisuuden erittäin hyväksi kokevien määrä nousut. Monet turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet huolestuttivat vastaajia hieman vähemmän. (Turvallisuuskysely 2019 ja 2022).
Työikäisten ja ikäihmisten toimintakyky parane	Esteettömyys ja saavutettavuus huomioidaan kunnan palveluissa ja tiloissa mahdollisimman hyvin, kuntalaisten ja palvelujen käyttäjien palautteita kysytään säännöllisesti.	Toteutunut. Kunnanviraston toimistotilojen kynnyksiä madallettu, terveysaseman hissi modernisoitu. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely toteutettu 2021 ja 2025.	Tapaturmaindeksi selvästi koko maan tulosta parempi. Ikäihmisillä vähemmän kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja. Ikäihmisistä tehtyjen huoli-ilmoitusten määrä kasvanut
Kuntalaisilla on hyvät turvataidot	Työikäisten ja ikäihmisten toimintakyky tuetaan ja kaatumisia ehkäistään mm. maksuttoman liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen sekä matalan kynnyksen liikuntaryhmien keinoin.	Toteutunut. Liikuntaneuvontaan ja matalan kynnyksen liikuntaryhmiin Hartolan ja Sysmän yhteiset hankkeet.	(Indikaattoritiedot vuoteen 2023, huoli-ilmoitusten määrä vuoteen 2024)
	Terveysaseman seniorilaitteiden käytössä opastetaan ja niiden käyttöön kannustetaan.	Toteutunut osittain. Yksittäiset opastuskerrat järjestetty.	Noin neljäsosa on ollut silloin tällöin huolissaan kotona tapahtuvan tapaturman riskistä, ja noin viidennes omista kyvystään ja -taidoistaan toimia onnettomuus- tai tapaturmatilanteessa. (Hyvinvointikysely 2024)
	Liikkuvaisten ja heijastintien käytöstä muistutetaan kampanjoin, samoin lääkkeiden ja päihteiden vaikutuksista tasapainoon, tapaturmariskiä ja terveyteen.	Toteutunut, mm. somessa ja yksittäisissä tapahtumissa.	
	Sydäniskureita hankitaan kuntaan lisää, ja tiedotetaan selkeästi missä niitä on. Niiden käyttöön tarjotaan lyhyitä opastuksia esimerkiksi tilaisuuksien yhteydessä.	Toteutunut osittain. Sydäniskuri hankittiin KunkkuAreenalle	
	Keskeisiä turvataitoja opastetaan ja niistä muistutetaan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisotyössä sekä tilaisuuksien yhteydessä. Esimerkiksi ensiaputaidot, sammutustaidot, turva- ja suojavälineiden (kuten turvavyö, pyöräilykypärä) sekä heijastintien käyttö. Turvakävelyjä järjestetään.	Toteutunut. Esim. NouHätä!-kampanjaan osallistutaan koululla vuosittain, ja poistumisharjoituksia ja turvakävelyitä järjestetty eri osastoilla ja yksiköissä.	
	Internetin käytön turvallisuudessa opastetaan lapsia ja nuoria sekä ikäihmisiä.	Toteutunut	
	Kannustetaan tekemään havaitsemastaan laittomasta toiminnasta ilmoituksia poliisille, myös vihjeiden välittämiseen kannustetaan.	Toteutunut, valtuustokauden alkupuolella	
Lähisuhteet ovat turvallisia	Päivitetään kunnan oma ehkäisevän työn toimintasuunnitelma.	Toteutunut	Fyysistä uhkaa ja kiusaamista kokeneiden lasten osuus vähentynyt, ja nuorten sitä vastoin lisääntynyt. Vanhempien liiallisen alkoholin käytön aiheuttamaa haittaa kokeneiden nuorten määrä oli vähentynyt. (Kouluterveyskysely v. 2019-2023)
	Varmistetaan, että työntekijöillä on riittävät taidot tunnistaa ja ottaa perhe- ja lähisuhdeväkivalta puheeksi, sekä ohjata ihminen tarvittaessa eteenpäin. Esimerkiksi Turva10-menetelmän hyödyntäminen lasten ja nuorten kanssa.	Toteutunut.	Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia hieman vähemmän kuin Päijät-Hämeessä keskimäärin (Indikaattoritiedot vuoteen 2023).
	Tunne- ja turvataitoja sekä kaveritaitoja harjoitellaan lasten ja nuorten kanssa. Kehotunnetaitoja ja kosketukseen liittyviä sääntöjä opetellaan jo varhaiskasvatuksessa. Kiusaamiseen puututaan heti, ja koulussa on käytössä Kiva Koulu -ohjelma.	Toteutunut	Sanallista häirintää tai väkivallan uhkaa kokeneiden aikuisten määrä oli pysynyt suunnilleen samana. (Hyvinvointikysely 2024)
	Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä asioista viestitään ja jaetaan tietoa sekä yhteystietoja auttavista tahoista.	Toteutunut	

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Tavoitteet	Suunnitellut toimenpiteet	Toimenpiteiden toteutuminen	Tulokset ja vaikuttavuus
Elintavat ovat terveellisiä	Ruokakasvatus ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Tarjolla ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa, oppilaat osallistuvat kouluruokailun kehittämiseen (mm. ruokaraati). Neuvokas perhe, Luontoaskel hyvinvointiin ja Maistuva koulu -menetelmien käyttö. Nykytila.fi -arviointityökalun käyttöönotto ja hyödyntäminen kehitystyössä.	Toteutunut	Kuntalaisten elintavat ovat kohtalaisella tasolla. Lapsilla nukkumisen määrä oli lisääntynyt, mutta aamupalan syöminen vähentynyt ja harva liikkui terveytensä kannalta riittävästi. Nuorista melkein puolet liikkui suosittujen mukaisen määrän, ja suurin osa nukkui arjessa riittävästi. Nuorilla esiintyy kuitenkin kehuksien ja

		syömisen pulmia. (Kouluterveyskyselyt 2019-2023)
Kehuva-työotteen hyödyntäminen ammattilaisten käytössä myönteisen ruoka- ja kehosuhteen edistämiseksi (kaikenikäiset)	Ei toteutunut	Useimmat aikuiset liikkuvat jonkin verran, mutta harva liikuntasuositusten mukaisen määrän. Moni ei nuku arjessa riittävästi, ja kasviksien, hedelmien ja marjojen syönnin määrässä olisi parannettavaa. Hengästyttävää liikuntaa vähintään viikoittain harrastavien sekä kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäin syövien määrä oli vähentynyt. (Hyvinvointikyselyt 2021 ja 2024)
Elintavat ovat monipuolisesti esillä kotiväen illoissa, ja perheitä tuetaan liikkumaan ja syömään monipuolisesti sekä nukkumaan riittävästi.	Toteutunut	
Koulupäivän aikana lasten ja nuorten käytettävissä välipala-automaatti, makeisia ja virvoitusjuomia ei ole myynnissä. Terveellistä välipalaa tarjolla iltapäivätoiminnassa ja "Nurkalla" (Nuortentalo Nurkka29)	Toteutunut osittain. Välipala-automaatti poistettiin käytöstä.	Kuntalaisille on tarjolla erilaista tukea ja tietoa terveellisten elintapojen omaksumiseen ja noudattamiseen, esimerkiksi opiskelu- ja perusterveydenhuollossa sekä liikuntaneuvojan maksuttomina palveluina. Ruokakasvatus varhaiskasvatuksessa ja koulussa on monipuolista ja toteutuu erinomaisesti.
Terveelliseen ravitsemukseen ja fyysiseen aktiivisuuteen ohjaaminen nuorten työpajalla ja kuntouttavassa toiminnassa. Ruuanvalmistustaitojen harjoittelu, hävikkiruuan hyödyntäminen.	Toteutunut	
Elämäntilaa ruuasta - hanke työelämän ulkopuolella olevien ravitsemusterveyden edistämiseksi.	Toteutui Hartolan työpajalla	
Kunnan kokouksissa ja tilaisuuksissa tarjotaan pääsääntöisesti vain terveellistä ruokaa, kuten täysjyväleipää ja monipuolisesti hedelmiä.	Toteutunut osittain	
Lasten ja nuorten kanssa kehitetään yhdessä päiväkodin ja koulun toimintatapoja istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Hyödynnetään erilaisia aktiivisia työtapoja ja työskentelyä asentoa vaihtaen.	Toteutunut	
Motoristen taitojen arviointi ja harjoittaminen varhaiskasvatuksessa, Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman mukaisia toimenpiteitä.	Toteutunut	
Ammattilaisen vetämä perheliikuntaryhmä järjestetään alle kouluikäisille lapsille huoltajineen.	Ei toteutunut. Pyrittiin käynnistämään, ilmoittautuneita ei tullut.	
Pitkät liikuntavälitunnit koulussa, Liikkuva koulu -ohjelman mukaisia toimenpiteitä.	Toteutunut	
Kunnan järjestämässä kokouksissa ja tilaisuuksissa tauotetaan istumista vähintään tunnin välein ja kokeillaan myös kävelykokouksia.	Toteutunut heikosti	
Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät terveytensä kannalta liian vähän liikkuville tai muutoin elintapaohjausta tarvitseville.	Toteutunut. Hankeyhteistyö liikuntapalveluissa Sysmän kanssa.	
Kuntosalin (Liikuntamajan) käyttöä esitetään maksuttomaksi yli 65-vuotiaille.	Toteutunut vuosina 2023-2024. Alennettu hinta 1.1.2025 alkaen.	
Liikuntapaikkoja ja ulkoilureitistöjä puitteineen sekä muita vapaa-ajan tiloja kehitetään ja pidetään kunnossa, yhteistyötä tehdään 3. sektorin kanssa. Kustaan kalastusmatkailuhankkeessa kehitetään satamaa ja Jääsjärven ja Rautaveden saariin liikuntarajoitteisillekin käytettävissä olevia esteettömiä tulipaikkoja.	Toteutunut. Kehitetty mm. koulun lähiliikuntapaikkoja ja kunnostettu ulkoilureitit, Kustaan kalastusmatkailuhanke valmistui.	
Liikuntapaikkojen käyntimäärien seuraamiseen sovitaan toimintatavat ja käyntimäärät raportoidaan vuosittain.	Toteutunut osittain, seurantaa Liikuntamajan sekä hanketta varten tenniskenttien kävijämäärissä	
Nukkumisen ja levon merkitys hyvinvoinnille ja palautumiselle tiedostetaan ja otetaan uueen ja nukkumiseen liittyvät asiat puheeksi lasten, nuorten ja	Toteutunut	

	perheiden kanssa sekä asiakastyössä.		
	Yhteistyötä kolmannen sektorin ja sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä naapurikuntien kanssa tehdään elintapojen edistämiseen liittyvissä asioissa, ja järjestetään esimerkiksi asiantuntijaluentoja tai kursseja.	Toteutunut	
	Viestitään terveellisiin elintapoihin liittyvistä asioista ja saatavilla olevasta tuesta.	Toteutunut	
Päihteiden kokeilu ja käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin	Päivitetään kunnan oma ehkäisevän työn toimintasuunnitelma.	Toteutunut	Päihteiden sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden ja sähkösavukkeiden käyttö nuorilla hyvin vähäistä. Osa aikuisista kuntalaisista käyttää runsaasti alkoholia, mikä näkyy mm. alkoholisairastavuudessa ja huolena läheisistä. Tupakoinnin, nikotiinituotteiden ja sähkösavukkeiden käyttö on pysynyt vähäisenä ja huumeiden käyttö hyvin vähäisenä. <small>(Kouluterveyskyselyt 2019-2023, hyvinvointikyselyt 2021 ja 2024, indikaattoritiedot vuoteen 2023)</small>
	Lisätään tietoisuutta päihteistä koulutusten ja puhekesiöiden sekä tapahtumien ja kampanjoiden kautta. Lisätään tietoa saatavilla olevasta varhaisesta tuesta ja päihdepalveluista.	Toteutunut	
	Hyödynnetään jo olemassa olevia toimintamenetelmiä, kuten Juteltaisko, Jututtamo, Hubu, Nuuskaagentit. Päihteet puheeksi -työvälineitä hyödynnetään asiakastyössä.	Toteutunut. Päihteet puheeksi -työvälineitä ei ole hyödynnetty.	
	Kunnan päihdeohjelma tarkistetaan ja päivitetään tarpeen mukaan. Paikallisille yrityksille jaetaan tietoa päihdeohjelmien sisällöstä ja merkityksestä	Toteutunut	
	Kokemusasiantuntijoita hyödynnetään nuorten päihdekasvatuksessa	Toteutunut	
	Kannustetaan kuntalaisia tekemään poliisille ilmoituksia ja antamaan vihjeitä, mikäli näkee esimerkiksi päihteiden välittämistä alaikäisille	Toteutunut	

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen kunnan palveluissa ja toiminnassa

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5§ mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvolain (609/1986) 4§ mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.

Hartolan kunnan palveluiden ja toiminnan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoista saatavuutta on arvioitu alkuvuonna 2025 yksiköittäin. Oheisessa liitteessä arvioinnit: [Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen arviointi yksiköittäin 2025.pdf](#)

TEAvisari

TEAvisari on THL:n työväline, joka kuvaa kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta. Hartolasta vastataan kuntajohdon, perusopetuksen, liikunnan ja kulttuurin TEAvisari-tiedonkeruisiin, jotka toteutetaan teemoittain vaihdellen joka toinen vuosi. TEAvisarissa pisteytys 0-100 p.

TEAvisarin kokonaispisteet ovat pysyneet samana. Kuntajohdon ja perusopetuksen pisteet ovat kasvaneet, ja liikunnan ja kulttuurin laskeneet. TEAvisarin sisältöihin ja tuloksiin voi käydä tarkemmin tutustumassa osoitteessa www.teaviisari.fi.

	Tuorein tieto	Valtuustokauden alussa
Kokonaispisteet	65 (2024)	65 (2021)
Kuntajohto	87 (2023)	80 (2021)
Perusopetus	81 (2023)	76 (2021)
Liikunta	46 (2024)	60 (2022)
Kulttuuri	44 (2023)	55 (2021)

Hyte-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäksi eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Hyte-kerroin sisältää tulosindikaattoreita ja prosessi-indikaattoreita. Hartolan kunnan hyte-kertoimen pisteet ovat valtuustokauden aikana laskeneet, ja laskua on ollut sekä tulosindikaattoreissa että prosessi-indikaattoreissa.

	2024	2021
Hyte-kerroin, 0-100 p	63	77
Hyte-kerroin, euroa / asukas	19,0	21,7
Tulosindikaattorien keskiarvo	47	53
Prosessi-indikaattorien keskiarvo	80	100

Hyte-kertoimen seurantar ryhmä

Hyvinvointialueen, kuntien ja keskeisten järjestötoimijoiden muodostama hyte-kertoimen seurantar ryhmä on työskennellyt kuntien ja hyvinvointialueiden hyte-kerroinindikaattorien parissa. Ryhmä on laatinut tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi, ja osaa toimenpiteistä on jo lähdetty viemään toteutukseen. Yhteistyötä tarvitaan, sillä kunnat tai hyvinvointialue eivät yksin pysty vastaamaan kaikkiin indikaattoreihin vaikuttaviin tekijöihin.

2 Kuntalaisten hyvinvointi ja terveys

Kouluterveyskyselyn tulokset ja vertailu 2019, 2021 ja 2023

Kouluterveyskyselyn tuloksia vertailtiin vuodesta 2019 vuoteen 2023, keskittyen erityisesti viimeisimpiin vuoden 2023 tuloksiin. *Vuoden 2025 kouluterveyskysely toteutetaan keväällä, mutta tulokset ovat saatavilla vasta syksyllä.*

4.-5. luokkalaisten hyvinvointi

Ilonaiheita: Vuonna 2023 oppilaista suurin osa piti koulunkäynnistä, ja koulu-uupumusta kokevia ei juurikaan ollut. Yksinäisyyttä kokevien määrä oli vähentynyt, ja aktiivisesti harrastavien oppilaiden määrä oli kasvanut. Fyysistä uhkaa ja kiusaamista kokeneiden oppilaiden määrä oli vähentynyt. Useampi oppilaista nukkui riittävästi, ja terveydentilansa huonoksi kokevien määrä oli vähentynyt.

Huolenaiheita: Vuonna 2023 mielialaan liittyviä ongelmia oli yhä, nettiriippuvuudet olivat yleisiä, sekä empatiataidot olivat heikot. Osallisuuden tunne luokkayhteisössä oli pysynyt heikolla tasolla. Aamupalan syöminen oli vähentynyt, ja liikunnan määrä ja hampaiden harjaaminen olivat pysyneet heikolla tasolla.

8.-9. luokkalaisten hyvinvointi

Ilonaiheita: Vuonna 2023 oppilaiden tyytyväisyys elämäänsä ja koulunkäyntiin oli säilynyt korkealla tasolla, ja koulu-uupumusta ja kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien määrä oli vähentynyt. Luvattomien poissaolojen määrä oli vähentynyt, ja harrastustoiminta oli säilynyt korkealla tasolla. Vanhempien liiallisen alkoholinkäytön aiheuttamaa haittaa kokeneiden määrä oli vähentynyt. Lähes kaikki söivät koululounaan, melkein puolet liikkuvat vähintään tunnin päivässä, ja useampi oppilaista nukkui riittävästi. Päihteiden käyttö oli hyvin vähäistä, ja vähentynyt merkittävästi vuodesta 2019.

Huolenaiheita: Vuonna 2023 painoon liittyvät ongelmat ja sosiaalinen ahdistuneisuus olivat lisääntyneet. Syrjinnän kokemukset olivat lisääntyneet, ja läheisten ystävien puute oli hieman yleisempää. Fyysisen uhan ja seksuaalisen häirinnän kokemukset olivat hieman lisääntyneet. Aamupalan syöminen oli vähentynyt.

4.-5. luokkalaisten hyvinvointi, keskeisiä ilonaiheita

Hyte-kärjet	Vuosi 2023	Vuosi 2021	Vuosi 2019
Mielen hyvinvointi	Suurin osa pitää koulunkäynnistä. Koulu-uupumusta kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan.	Suurin osa tyytyväisiä elämäänsä. Nettiriippuvuuksien ja sen aiheuttamien oireiden määrä vähentynyt huomattavasti. Useampi vastasi pitävänsä koulunkäynnistä. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa ei ollut tai oli vain yksittäisillä oppilailla.	Suurin osa tyytyväisiä elämäänsä
Osallisuus ja yhteisöllisyys	Yksinäisyyttä kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan. Yli kolmannes harrasti jotain väh. 5 pv/vk, selvästi useampi kuin edellisessä kyselyssä.	Huomattavasti useampi koki olevansa tärkeä osa luokka- ja koulu yhteisöä kuin edellisessä kyselyssä. Suurin osa harrasti jotain väh. 1 pv/vk. Lähes kaikilla oli vähintään yksi kavveri.	Suurin osa harrasti jotain väh. 1 pv/vk. Taiteen ja kulttuurin harrastaminen väh. 1 pv/vk oli yleisempää kuin koko maassa. Lähes kaikilla oli vähintään yksi kavveri.
Arjen turvallisuus	Fyysistä uhkaa kokeneita vähän tai ei ollenkaan, suuri parannus edellisessä kyselyssä. Harvemmin on sattunut tapaturma koulussa tai koulumatkalla	Selvästi useampaa ei ollut kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana kuin edellisessä kyselyssä	Suurin osa ei ole osallistunut muiden kiusaamiseen
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Lähes kaikki tai kaikki kokevat nukkuvansa riittävästi. Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevia on hyvin vähän tai ei	Lähes kaikki söivät aamupalan joka arkiamu, selvä parannus edellisestä kyselystä. Kouluruokaa syötiin paremmin kuin koko	Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevia oli hyvin vähän tai ei ollenkaan. Suurin osa söi aamupalan joka arkiamu.

	ollenkaan, iso parannus edelliseen kyselyyn	maassa keskimäärin. Tupakkatuotteiden käyttöä ei ollut tai oli vain yksittäisillä. Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä oli lisääntynyt edellisestä kyselystä.	
--	---	--	--

4.-5. luokkalaisten hyvinvointi, keskeisiä huolenaiheita

Hyte-kärjet	Vuosi 2023	Vuosi 2021	Vuosi 2019
Mielen hyvinvointi	Lähes kolmannes kokenut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viimeisen viikon aikana. Vain joka neljännellä hyvät empatiataidot. Vain joka viides kokee kouluinnostusta. Noin puolet kokee jonkinlaista nettiriippuvuuden oiretta. Vain reilu kolmannes kokee, että keskusteluyhteys vanhempien kanssa on hyvä	Lähes joka kolmas koki mielialaan liittyviä ongelmia, sekä vähintään lievää ahdistusoireilua.	Noin puolet kokee jonkinlaista nettiriippuvuuden oiretta. Selvästi harvempi vastasi pitävänsä koulunkäynnistä kuin edellisessä kyselyssä. Vain noin puolet koki keskusteluyhteyden vanhempien kanssa olevan hyvä, selvästi vähemmän kuin edellisessä kyselyssä
Osallisuus ja yhteisöllisyys	Alle kolmannes kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä.	Noin kolmanneksella koronavirusepidemia oli vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin.	Harvempi oli kokenut olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä kuin edellisessä kyselyssä
Arjen turvallisuus		Puolet koki tulleet kiusatuksi lukuvuoden aikana. Melkein joka viides oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Osa oppilaista ei koe vanhempien tukevan ja kannustavan usein. Noin kolmannes oli ollut huolissaan läheisensä saavan koronavirustartunnan.	Kiusaamisen kokemukset olivat yleisempiä kuin edellisessä kyselyssä. Koulun fyysiset työolot häiritsivät paljon yli puolet useampaa oppilasta kuin edellisessä kyselyssä
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Lähes puolet ei syö aamupalaa joka arkiamu. Alle kolmannes liikkuu väh. 1 h/pv, selvästi harvempi kuin edellisessä kyselyssä. Selvästi yli puolet harjaa hampaat harvemmin kuin kahdesti päivässä.	Lähes joka viides koki terveydentilansa keskinkertaisena tai huonona, selvästi useampi kuin v. 2019. Yli puolet ei harjannut hampaita kahdesti päivässä. Selvästi alle puolet liikkui vähintään tunnin päivässä. Useampi kuin joka viides koki, ettei nuku tarpeeksi.	Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä oli romahtanut edellisestä kyselystä. Päänsärkyä vastasi kokevansa usein yli puolet.

8.-9. luokkalaisten hyvinvointi, keskeisiä ilonaiheita

Hyte-kärjet	Vuosi 2023	Vuosi 2021	Vuosi 2019
Mielen hyvinvointi	Suurin osa tyytyväisiä elämäänsä. Useimmat pitävät koulunkäynnistä, määrä selvästi suurempi kuin koko maassa. Koulu-uupumusta kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan.	Lähes kaikki tyytyväisiä elämäänsä. Hieman useampi pitää koulunkäynnistä kuin edellisessä kyselyssä.	Useampi pitää koulunkäynnistä kuin edellisessä kyselyssä.
Osallisuus ja yhteisöllisyys	Luvattomia poissaoloja vain vähän.	Selvästi useampi koki olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä.	Lähes kaikki harrastavat jotain vähintään 1 pv/vk.

	Lähes kaikki harrastavat jotain väh. 1 pv/vk. Yksinäisyyttä kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan.	Kaikki vastaajat ovat sitä mieltä, että luokassa hyvä työrauha, ja oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä. Lähes kaikki harrastavat jotakin vähintään 1 krt/vk. Selvästi useampi harrastaa taidetta tai kulttuuria väh. 1 pv/vk. Yksinäisyyttä kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan. Selvästi harvempi koki, että koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin. Sukupuoliyhdyntäessä olleiden määrä yli puolet pienempi kuin edellisessä kyselyssä.	Useampi kokee, että koulussa mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.
Arjen turvallisuus		Useimpia ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana, kiusaaminen vähentynyt. Vanhempien liiallisen alkoholinkäytön aiheuttamaa haittaa kokevia hyvin vähän tai ei ollenkaan. Fyysistä uhkaa kokeneita hyvin vähän tai ei ollenkaan. Seksuaalista häirintää vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Tapaturmia koulussa, koulumatkalla tai vapaa-ajalla kokeneita hyvin vähän tai ei ollenkaan.	
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Ei koululounasta päivittäin syöviä hyvin vähän tai ei ollenkaan. Arkisin alle 8 tuntia nukkuvia hyvin vähän tai ei ollenkaan. Melkein puolet liikkuu vähintään tunnin päivässä. Alle neljäsosa kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Päihteiden käyttö ja kokeilu hyvin vähäistä, ja noin kaksi kolmasosaa raittiita.	Tupakoivia ja muita päihteitä käyttäviä hyvin vähän tai ei ollenkaan. Raittiiden nuorten osuus lisääntynyt edellisestä kyselystä. Harrastetun liikunnan määrä lisääntynyt.	Hampaansa harjaa vähintään kaksi kertaa päivässä useampi kuin edellisessä kyselyssä. Aamupala ja koululounas syödään useammin kuin koko maassa. Arkisin yli 8 tuntia nukkuminen yleisempää kuin muualla maassa. Asenteet alkoholin käyttöä kohtaan tiukemmat kuin edellisessä kyselyssä.

8.-9. luokkalaisten hyvinvointi, keskeisiä huolenaiheita

Hyte-kärjet	Vuosi 2023	Vuosi 2021	Vuosi 2019
Mielen hyvinvointi	Melkein puolet ei koe painoan sopivaksi, kolmanneksella riski syömishäiriöille. Melkein puolet ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk aikana. Yli kolmannes kokee sosiaalista ahdistuneisuutta. Joka neljäs kokenut väh. 2 vk kestävää masennusoireilua. Nettiriippuvuuteen liittyvää oireilua osalla oppilaista. Vain alle kolmannes kokee keskusteluyhteyden vanhempien kanssa hyväksi. Vain joka viidennellä hyvät empatiataidot.	Lähes joka viides kokee koulu-uupumusta. Joka neljäs kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, samoin joka neljäs kokenut vähintään 2 viikkoa kestävää masennusoireilua. Syömishäiriön riskissä kolmannes. Nettiriippuvuuteen liittyvät huolenaiheet yleistyneet ja selvästi yleisempiä kuin koko maassa keskimäärin. Selvästi alle puolet kokee keskusteluyhteyden vanhempien kanssa hyväksi.	Neljännes kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Vaikeudet koulunkäynnissä yleistyneet edellisestä kyselystä.
Osallisuus ja yhteisöllisyys	Vain hieman yli puolet kokee voivansa vaikuttaa joihinkin elinympäristönsä asioihin. Lähes puolet kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla.		Yksinäiseksi itsensä kokevia jonkin verran. Selvästi yli kolmannes ollut sukupuoliyhdyntäessä vähintään kerran, selvästi useampi kuin edellisessä kyselyssä.

	Joka viidennellä ei ollut yhtään läheistä ystävää.		
Arjen turvallisuus	Joka viides kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, ja lähes kolmannes kokenut häiritsevää seksuaalista ehdotusta tai ahdistelua vuoden aikana. Kolmannes kokenut tapaturman koulussa tai koulumatkan aikana lukukauden aikana.	Kolmannes kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana.	Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa useammalle koko maahan verrattuna
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Reilusti yli puolet ei syö aamupalaa joka arkiamu. Kolmannes harrastaa hengästyttävää vapaa-ajan liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa. Yli puolet harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Asenteet ikäistensä päihteiden käyttöön myönteisempiä useammilla.	Ruokailutottumukset ovat epäterveellisempiä kuin koko maassa keskimäärin, ja huonontunut edellisestä kyselystä. Harrastetun liikunnan määrä vähäisempää kuin koko maassa. Ylipainoisia kolmannes, määrä suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Lähes kolmannes nukkuu arkisin alle 8 tuntia. Joka neljännellä lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus tai terveysongelma. Päihteisiin liittyvät asenteet hyväksyvämpiä kuin maassa keskimäärin.	Neljännes kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Kolmannes ylipainoisia. Tupakkakokeilujen ja päivittäin tupakoivien määrä kasvanut. Lähes joka viides kokeillut huumeita.

Ikäystävällisen kunnan arviointi ja vertailu 2018, 2021 ja 2025

Vanhus- ja vammaisneuvoston jäsenet ovat täyttäneet vanhusneuvostoille suunnatun ikäystävällisen kunnan arviointilomakkeen vuosina 2025, 2021 ja 2018. Arvioitavia kohtia on yhteensä 80, ja arviointi toteutetaan asteikolla 0-3. Jos jokin kohta ei ole arvioitavissa, esimerkiksi palvelua ei ole tarjolla, niin silloin vastaus on 0. Asteikosta 1 = heikko, paljon parannettavaa, 2 = keskitasoa, jotakin on tehtävissä ja 3 = hyvä, riittävä. Pisteytyksen lisäksi voi antaa teemoihin liittyviä kommentteja ja kehittämishdotuksia.

Parhaat tulokset vuonna 2025 saatiin asumiseen, osallistumiseen sekä ympäristöön ja rakennuksiin liittyen. Sekä asuminen että ympäristö ja rakennukset -osioiden pisteet olivat paremmat kuin aiemmissa kyselyissä. Heikompia pisteitä kuin aiemmissa kyselyissä tuli julkiseen liikenteeseen, arvostukseen ja sosiaaliseen inklusioon, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja työelämään, tiedonvälitykseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyen.

Tuloksia tarkastellaan yksityiskohtaisemmin laajaa hyvinvointisuunnitelmaa 2025-2029 valmisteltaessa.

	Vuosi 2025 Vastaajia 5-6	Vuosi 2021 Vastaajia 7	Vuosi 2018 Vastaajia 7
Ympäristö ja rakennukset	1,62	1,47	1,18
Julkinen liikenne	0,61	0,92	1,13
Asuminen	2,03	1,34	1,60
Osallistuminen	1,8	1,86	1,66
Arvostus ja sosiaalinen inklusio	1,24	1,59	1,58
Yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä	0,85	1,36	1,30
Tiedonvälitys	1,15	1,35	1,31
Sosiaali- ja terveyspalvelut	1,38	1,81	1,75

Hyvinvointikyselyjen tulokset 2021 ja 2024

Vuonna 2021 Hartolan kunnassa tehtiin sekä oma hyvinvointikysely (148 vastaajaa), että Päijät-Hämeen kuntien yhteinen hyvinvointikysely (36 vastaajaa). Vuonna 2024 sovittiin, että alueella tehdään vain yhteinen kysely, johon liitetään kuntakohtaisia kysymyksiä. Täten saadaan kaikista kunnista samaa vertailukelpoista tietoa, ja toisaalta pystytään huomioimaan myös kuntien omia erityispiirteitä. Valitettavasti tähän vuoden 2024 kyselyyn saatiin vain 29 vastausta Hartolasta, joten tulokset eivät ole kovinkaan luotettavia eivätkä hyödynnettävissä.

Hyte-kärjet	Vuosi 2024	Vuosi 2021, oma kysely	Vuosi 2021, seudullinen kysely
	Vastaajia 29	Vastaajia 148	Vastaajia 36
Mielen hyvinvointi	<p>Vastaajista 86,2 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä psyykkiseen terveyteensä.</p> <p>Vastaajista viimeisen neljän viikon aikana <i>vähintään jonkin aikaa</i> olonsa onnelliseksi tunteneita oli 96,6 % vastaajista, itsensä tyyneksi ja rauhalliseksi tunteneita 93,1 %, itsensä alakuloiseksi ja apeaksi tunteneita 34,5 %, mielialansa niin matalaksi tunteneita, ettei mikään ole voinut pirstää 20,7 %, ja hyvin hermostuneeksi tunteneita 17,8 % vastaajista.</p>	<p>Kysyttäessä millaisista asioista koet hyvinvointisi koostuvan tällä hetkellä, vastaajista 51 % vastasi henkisen hyvinvoinnin (esim. usko tulevaisuuteen ja positiivinen mieli).</p> <p>Avoimissa vastauksissa omaa hyvinvointia vahvistavista asioista nousivat esiin mm. positiivinen mieli ja oma elämänsä.</p>	Vastaajista 47 % koki olevansa tyytyväisiä mahdollisuuteensa henkisen elämän harjoittamiseen, 6 % oli tyytymättömiä.
Osallisuus ja yhteisöllisyys	<p>Osallisuusindikaattorin pisteet 78. Indikaattorin kymmenen väittämää kuvaavat positiivista osallisuuden kokemusta, ja väittämien kanssa jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä oli kysymyksestä riippuen 62 % (pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin) - 100 % (olen tarpeellinen muille ihmisille).</p> <p>Vastaajista 86,2 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa.</p> <p>Itsensä yksinäiseksi koki melko usein 17 %, joskus 17 % ja hyvin harvoin 45 %, 21 % ei koskaan. Viimeisen 12 kk aikana vastaajista 65,5 % oli ollut huolissaan kokemastaan yksinäisyydestä, heistä 27,6 % silloin tällöin ja 6,9 % usein.</p> <p>Vastaajista 54-97 % vastasi erilaisiin taloudellisiin huolenaiheisiin ja taloudelliseen apuun liittyviin vaihtoehtoihin ei koskaan kuluneen 12 kk aikana. Vastaajilla oli yleisintä vapaa-ajan toimintoihin osallistumatta jättäminen rahan puutteen takia, usein tai koko ajan omista vapaa-ajan toiminnoista oli joutunut tinkimään 10,7 % ja lapsen harrastuksista usein 3,7 %.</p>	<p>Kysyttäessä millaisista asioista koet hyvinvointisi koostuvan tällä hetkellä, vastaajista 65,9 % vastasi kuuluminen yhteisöön (esim. minulla on perhe, ystäviä ja läheisiä, joilta saan apua), ja 40,2 % sosiaalinen hyvinvointi (esim. tapaan ystäviäni ja vietän heidän kanssaan aikaa).</p> <p>Vastaajista 37,6 % oli sitä mieltä, että omassa asuinympäristössä toteutuu sosiaaliset kontaktit.</p> <p>Perheen ja ystävien kanssa vastasi viettävänsä aikaa 70,6 %. Vapaaehtoistoimintaa osallistui 25,7 %, ja ohjatuissa ryhmissä kävi 25,7 %. Vastaajista 24,8 % oli sitä mieltä, että heidän on helppo kokeilla yhdistys-, seura- tai järjestötoimintaa.</p> <p>Avoimeen kysymykseen hyvinvointia vahvistavista asioista moni vastasi perhe ja läheiset. Hyvinvointia heikentävissä asioissa taas huolta koettiin mm. perheenjäsenten tai läheisten terveydentilasta tai hyvinvoinnista, yksinäisyydestä ja koronavirusepidemian aiheuttamista rajoituksista nähdä ystäviä ja läheisiä sekä osallistua harrastuksiin.</p>	<p>Osallisuusindikaattorin pisteet 69,2. Indikaattorin kymmenen väittämää kuvaavat positiivista osallisuuden kokemusta, ja väittämien kanssa jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä oli kysymyksestä riippuen 61 % (pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita) - 80 % (olen tarpeellinen muille ihmisille).</p> <p>Vastaajista 64 % oli tyytyväisiä ihmissuhteisiin omassa elämässään, ja 14 % oli tyytymättömiä. Vastaajista 47 % oli tyytyväisiä mahdollisuuteensa kuulua johonkin yhteisöön, ja 17 % oli tyytymättömiä. Itsensä hyväksytyiksi koki 61 %, ja 20 % ei. Vastaajista 53 % oli tyytyväisiä mahdollisuuteensa osallistua yhdistys-, järjestö- ja asukastoimintaan, ja 3 % oli tyytymätön. Vastaajista 81 % näki yhdistysten toiminnan merkityksellisenä hyvinvointinsa tukemalla vuorovaikutusta ja ihmisten kohtaamista.</p> <p>Vastaajista 50 % oli tyytyväinen sosiaalisiin kontakteihin, naapureihin ja ystäviin asuinalueellaan.</p>
Arjen turvallisuus	<p>Vastaajista 89,7 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä turvallisuudentunteeseensa.</p> <p>Läheisen ihmisen väkivaltaisesta käytöksestä, kuten sanallisesta uhkailusta tai lyömisestä, oli ollut viimeisen 12 kk aikana huolissaan 13,8 % vastaajista. Tapaturman mahdollisuudesta kotona (esim. kaatuminen, putoaminen,</p>	<p>Vastaajista 41 % oli sitä mieltä, että turvallisuus toteutuu omassa asuinympäristössä.</p> <p>Vastaajista 11 % oli kokenut sanallista häirintää tai väkivallan uhkaa viimeisen 12 kk aikana, ja 3,7 % fyysisistä tai seksuaalista väkivaltaa tai ahdistelua.</p>	Vastaajista 72 % oli tyytyväisiä asuinalueensa turvallisuuteen, ja 17 % oli tyytymättömiä. Vastaajista 53 % koki ihmissuhteiden ja yhteisöllisyyden vahvistavan turvallisuudentunnetta. Vastaajista 68 % näki yhdistysten toiminnan merkityksellisenä hyvinvointinsa kannustamalla huolehtimaan elinympäristöstä ja turvallisuudesta.

	<p>liukastuminen) oli ollut huolissaan 62,1 %, heistä 26,7 % silloin tällöin ja 6,9 % usein. Omista kyvyistä ja taidoista toimia onnettomuus- tai häiriötilanteissa oli huolissaan 69,0 %, heistä 20,7 % silloin tällöin ja 6,9 % usein.</p> <p>Alkoholinkäytöstä julkisella paikalla oli jonkin verran tai melko paljon huolissaan 27,6 %, ja huumeidenkäytöstä julkisella paikalla oli huolissaan kaikkienensa 51,8 % vastaajista. Kaduilla esiintyvistä väkivallasta ainakin jonkin verran huolissaan oli 31 %, liikennekäyttäytymisestä 72,4 %, ulkona iltaisin liikkumisesta 41,4 % ja rikollisuuden lisääntymisestä 69,0 %.</p>		
Päihteetömyys ja terveelliset elintavat	<p>Vastaajista 55,2 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä fyysiseen terveyteensä, ja 75,8 % toimintakykyensä. Vastaajista 89,6 % oli tyytyväisiä mahdollisuuksiinsa nauttia luonnossa liikkumisesta.</p> <p>Kevyttä liikuntaa harrasti vähintään viikoittain 86,2 % ja hengästyttävää liikuntaa 48,3 %. Hyvin usein / päivittäin kasviksia ja hedelmiä söi 58,6 % vastaajista, nukkui riittävästi 20,7 % ja hampaat harjasi kaksi kertaa päivässä 69 % vastaajista. Tupakka- tai nikotiinituotetta tai sähkösavuketta hyvin usein / päivittäin käyttäviä oli 10,3 % vastaajista. Alkoholilla kerralla 6 annosta tai enemmän käyttäviä oli viimeisen kuukauden aikana yhteensä 48,3 %, heistä 10,4 % ainakin kerran viikossa. Kukaan vastaajista ei ollut viimeisen kuukauden aikana käyttänyt huumeaineita.</p> <p>Omasta päihteidenkäytöstään viimeisen 12 kk aikana oli ollut huolissaan 17,2 %, ja läheisen päihteidenkäytöstä 48,3 %. Läheisen päihteidenkäytöstä 10,3 % vastasi olevansa huolissaan koko ajan. Omasta raha- tai digipelaamisesta ei ollut kukaan huolissaan, läheisen raha- tai digipelaamisesta 24,1 %, heistä 3,4 % koko ajan.</p> <p>Vastaajista 24,1 % oli joskus kuluneen 12 kk aikana joutunut tilanteeseen, jossa ruokarahat ovat loppuneet, 31 % oli joskus kuluneen 12 kk aikana jättänyt käymättä lääkärissä rahan puutteen vuoksi, ja 20,7 % oli joskus jättänyt rahan puutteen vuoksi ostamatta lääkkeitä.</p>	<p>Vastaajista 69,1 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä terveyteensä.</p> <p>Kysyttäessä millaisista asioista koet hyvinvointiasi koostuvan tällä hetkellä, vastaajista 48,5 % vastasi fyysisen hyvinvoinnin (esim. hyvä terveys ja kunto).</p> <p>Vastaajista 56 % oli sitä mieltä, että asuinympäristö kannustaa liikkumaan, ja 74,3 % harrasti omaehtoista liikuntaa. Luonnossa aikaa vietti 61,5 % vastaajista.</p> <p>Hengästyttävää liikuntaa viikoittain harrasti 67,6 %, kasviksia ja hedelmiä söi päivittäin 81,3 %, riittävästi nukkui 80,6 % ja hampaat harjasi kaksi kertaa päivässä 77,8 % vastaajista. Tupakka- tai nikotiinituotetta tai sähkösavuketta päivittäin käyttäviä oli 16,5 % vastaajista, ja alkoholin käytöstään oli huolissaan 7,3 %. Alkoholilla kerralla 6 annosta tai enemmän käyttäviä oli yhteensä 38,6 %, heistä 8,3 % ainakin kerran viikossa. Viimeisen kuukauden aikana jotain huumeainetta oli käyttänyt 1,8 %.</p> <p>Rahapelaaminen ei ollut aiheuttanut kenellekään vastaajista ongelmia viimeisen 12 kk aikana.</p> <p>Avoimissa vastauksissa hyvinvointia heikentäviin asioihin vastattiin mm. huonot elintavat sekä ylipaino.</p>	<p>Omaan terveyteensä tyytyväisiä oli 39 % vastaajista, ja tyytymättömiä 39 %.</p> <p>Vastaajista 39 % (14) vastasi, että jokin asia vaikeuttaa heidän työelämään osallistumistaan, ja heistä 93 % vastasi terveyteen tai toimintakykyyn liittyvien ongelmien rajoittavan työelämään osallistumista. Vastaajista 14 % vastasi päihteiden tai muiden riippuvuuksien vaikeuttavan työelämään osallistumista.</p> <p>Vastaajista 50 % oli tyytyväisiä mahdollisuuksiinsa liikuntaharrastuksiin, ja 17 % tyytymättömiä. Luonnosta nauttimiseen tyytyväisiä oli 78 % ja tyytymättömiä 5 %.</p> <p>Vastaajista 57 % näki yhdistysten toiminnan merkityksellisenä hyvinvointinsa ohjaamalla terveellisiin elintapoihin.</p>

Turvallisuuskyselyt 2019 ja 2022

Turvallisuuskyselyyn vastasi 77 henkilöä vuonna 2022, ja 234 henkilöä vuonna 2019.

Turvallisuuskyselyn 2022 vastaajista 41,7 % koki turvallisuutensa erittäin hyvänä ja 44,4 % melko hyvänä, 6,9 % melko huonona ja 4,2 % erittäin

huonona. Vuonna 2019 vastaajista 30,3 % oli kokenut turvallisuutensa erittäin hyvänä ja 59,0 % melko hyvänä.

Turvallisuuden tunnetta vahvistavien tekijöiden top 5 oli v. 2022 ihmissuhteet ja yhteisöllisyys (69,6 %), henkilökohtainen talous ja toimeentulo (53,6 %), peruspalvelujen saatavuus (46,4 %), asuinympäristön viihtyisyys (46,4 %), ja jaetulla viidennellä sijalla oma varautuminen (esim. 72 h kotivara) (39,1 %) sekä kodin olosuhteet (esim. paloturvallisuus (39,1 %)). Vastaukset ovat pääpiirteittäin linjassa edellisen kyselyn kanssa.

Vastaajat kokivat omaa turvallisuuden tunnetta heikentäviä asioita selvästi vähemmän kuin aiemmassa kyselyssä. Turvallisuuden tunnetta heikentävien tekijöiden top 5 oli poliisin vähäinen läsnäolo (44,1 %), julkisten palveluiden saavutettavuuden vaikeutuminen (42,6 %), huumeiden käyttö tai huumeikauppa (35,3 %), häiriökäyttäytyminen ja järjestyshäiriöt (33,8 %) ja jaetulla viidennellä sijalla epidemiat ja pandemiat (30,9 %) ja sodat tai sodan uhka (30,9 %).

Hartola on turvallinen paikka -väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 30,8 % ja jokseenkin samaa mieltä oli 50,8 % vastaajista, jokseenkin eri mieltä oli 6,2 % ja täysin eri mieltä 9,2 % vastaajista. Vuonna 2019 vastaajista 20,5 % oli täysin samaa mieltä ja 56,8 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 17,5 % jokseenkin eri mieltä.

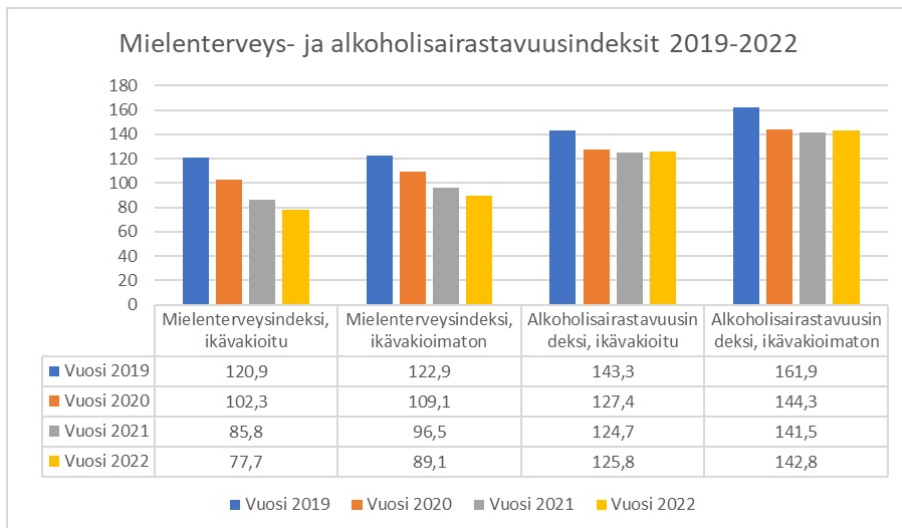
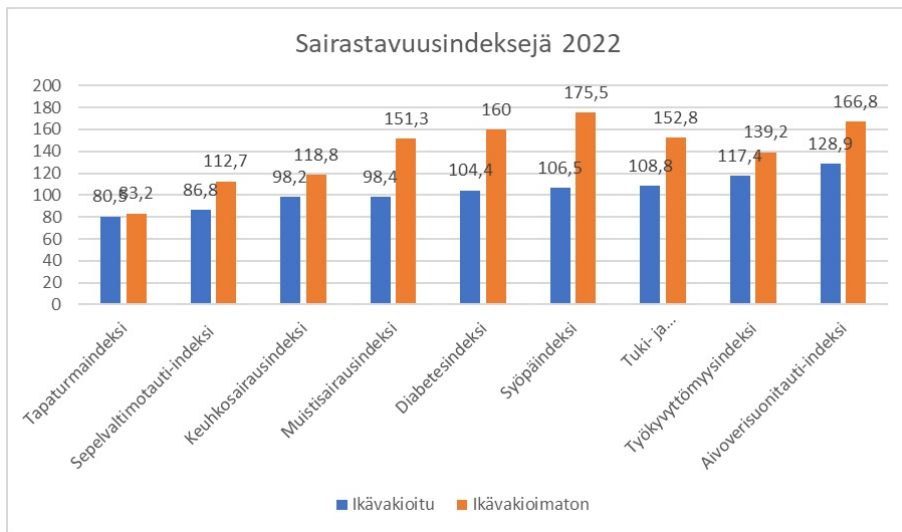
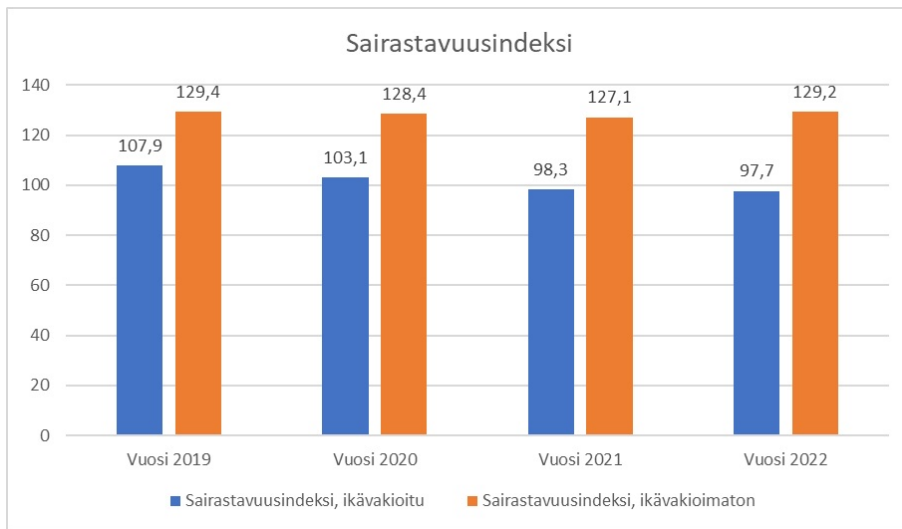
Hartolassa ja asuinalueella eniten huolestuttavia asioita olivat v. 2022 palveluiden vähentyminen tai palveluiden saavutettavuuden vaikeutuminen (64,6 %), huumeiden käyttö tai huumeikauppa (56,9 %), avun saaminen ajoissa (53,8 %), väestön ikääntyminen (47,7 %) ja väestön vähentyminen (44,6 %). Pääpiirteittäin näyttäisi siltä, että huolestuttavat asiat olivat melko samassa linjassa kuin syksyllä 2019, mutta monet asiat huolestuttivat vastaajia v. 2022 hieman vähemmän.

Kysely yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta kunnan palveluissa ja toiminnoissa 2021 ja 2025

Kysely yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta kunnan palveluissa ja toiminnoissa toteutettiin valtuustokauden alussa ja lopussa kuntalaisille, vapaa-ajan asukkaille ja luottamushenkilöille. Yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvässä tietämyksessä on yhä parannettavaa; noin joka viides ei tunne aiheeseen liittyviä käsitteitä, ja jopa lähes kolmasosa ei tiedä, miten toimia, jos kokee tulleensa epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi / syrjityksi / joutuneensa häirinnän kohteeksi, vuonna 2021 vain 15 % oli vastannut näin. Hieman useampi sen sijaan koki kunnan palvelujen ja toiminnan olevan helposti saavutettavia, yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia myös ihmisille, joilla on erityistarpeita tai jotka kuuluvat vähemmistöryhmiin (79,3 % vs. 70,3 %). Avoimissa vastauksissa v. 2025 nousi esiin mm. asiointi- ja palveluliikenteen lakkauttaminen, avoimia vastauksia annettiin v. 2025 selvästi vähemmän kuin 2021.

	Vuosi 2025	Vuosi 2021
	38 vastaajaa	47 vastaajaa
Tietää, mitä tarkoitetaan välittömällä ja välillisellä syrjinnällä, häirinnällä, erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteilla ja kohtuullisella mukauttamisella	Jonkin verran tai hyvin 78,9 % Heikosti tai ei alkuunkaan 21,1 %	Jonkin verran tai hyvin 75,5 % Heikosti tai ei alkuunkaan 24,5 %
Tietää miten toimia, jos kokee tulleensa epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi / syrjityksi / joutuneensa häirinnän kohteeksi	Jonkin verran tai hyvin 68,4 % Heikosti tai ei alkuunkaan 31,6 %	Jonkin verran tai hyvin 85 % Heikosti tai ei alkuunkaan 15 %
Kokee tulleensa itse yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kohdelluksi ja saaneensa tarvitsemansa palvelut hyvin	76,5 %	78,9 %
Kokee, että kunnan palvelut ja toiminta ovat helposti saavutettavia, yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia myös ihmisille, joilla on erityistarpeita tai jotka kuuluvat vähemmistöryhmiin	79,3 %	70,3 %

Sairastavuusindeksit

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

Talous

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

Elinvoima

Väestö

Väestö 31.12.

Huoltosuhte, demografinen

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

Väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Elinvoima

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työttömät, % työvoimasta

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Hyvinvointi

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Palvelut

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0 - 15-vuotiaita, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Vapaa-aika

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

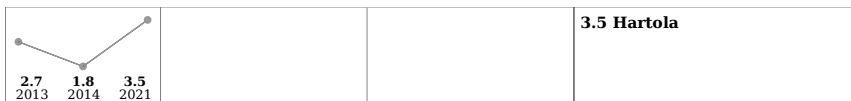

NUORET JA NUORET AIKUISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25 - 64-vuotiaita, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

Omaishoidon tuen 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

OSA II KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

3 Hyvinvointikertomuksen 2021-2025 laatijat

Laajan hyvinvointikertomuksen 2021-2025 on laatinut hyvinvointikoordinaattori Johanna Huttunen yhdessä hyvinvointiryhmän kanssa. Hyvinvointiryhmän kokoonpano alkuvuonna 2025: kunnanjohtaja Jarkko Seppälä, hallintojohtaja Katja Koskula, hyvinvointikoordinaattori Johanna Huttunen, rehtori Tiina Kotila-Paaso, varhaiskasvatuspäällikkö Kirta Väisänen, tekninen johtaja Janne Myntti, vapaa-aikapäällikkö Anna-Maija Muurinen, varhaisen tuen asiantuntija Jenni Palkeinen, sosiaalihoaja Tiina Merima-Rouvinen (Päijät-Sote) sekä vanhus- ja vammaisneuvoston edustaja Kalevi Hanhinen.

4 Hyvinvointikertomuksen 2021-2025 hyväksyminen toimielimissä

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025 käsitellään sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa, teknisessä lautakunnassa ja kunnanhallituksessa ja hyväksytään valtuustossa kevätkaudella 2025.